

Vladimir Lasić*

UDK 338.24:347.23:338.97(497.5)

Izvorni znanstveni rad

KONCEPT MODELA PRIVATIZACIJE U HRVATSKOJ

Autor iznosi da su istraživanja učinaka sadašnjeg načina pretvorbe i privatizacije u Hrvatskoj utvrdila da je taj način potpuno promašen, jer nije ostvario deklarirane društvene i ekonomske ciljeve pretvorbe i privatizacije. No, nepovoljne se ekonomske i društvene posljedice nastavljaju. Autor u članku predlaže model za pravilnu privatizaciju, koji treba zadovoljiti četiri temeljna uvjeta i koja detaljno obrazlaže.

Istraživanja učinaka sadašnjeg načina pretvorbe i privatizacije u Republici Hrvatskoj od godine 1993. do 1998. utvrdila su, da je sadašnji način pretvorbe i privatizacije u Republici Hrvatskoj potpuno promašen¹, jer nije ostvario deklarirane društvene i ekonomske ciljeve pretvorbe i privatizacije. Nepovoljne se ekonomske i društvene posljedice nastavljaju, pa je potrebno hitno započeti rad na studiji za utvrđivanje pravog modela privatizacije koji bi zaustavio sve nepovoljne posljedice i trendove, što ih izaziva postojeći način privatizacije i koji bi motivirao hrvatski ljudski potencijal na podizanje učinkovitosti ekonomskog sustava. Time bi se u cjelokupnoj društvenoj zajednici Republike Hrvatske regresivni ekonomski i socijalni trendovi postepeno mijenjali u progresivne.

---

* V. Lasić, znanstveni savjetnik u Ekonomskom institutu, Zagreb. Članak primljen u uredništvu: 06. 03. 2000.

¹ Rezultati istraživanja objavljeni su u ovim publikacijama:

(a) Lasić, V.: "Nedovoljno podesni uvjeti za provedbu privatizacije poduzeća", Ekonomski pregled, br. 7-8, 1995.

(b) Zbornik First International Conference on "Enterprise in Transition", Ekonomski fakultet u Splitu, 1995.

(c) Lasić, V.: "New Approach to Analysis of Transition and Privatization Process", Ekonomski pregled, br. 5-6, 1999., str. 635-648.

(d) Zbornik Third International Conference "Enterprise in Transition" Ekonomski fakultet u Splitu, 1999., str. 190-194.

(e) Lasić, V.: "Novi pristup analizi privatizacije" Zbornik Ekonomskog instituta u povodu 60. godišnjice postojanja "Hrvatsko gospodarstvo u tranziciji", Zagreb, 1999.

Važno je naglasiti da je izgradnja novog ispravnog modela privatizacije pothvat od sveukupnog nacionalnog značenja, pa se stoga u njegovom stvaranju moraju angažirati najbolji hrvatski znanstvenici i stručnjaci s područja ekonomije, prava i sociologije, bez obzira kojoj političkoj stranci pripadali. Pored toga moraju biti zastupljeni predstavnici svih relevantnih društvenih grupacija, kako bi se osigurala objektivnost u interesu cijele društvene zajednice.

Osim navedenog uvjeta, potrebno je osigurati i dovoljno vremena za potpun i kvalitetan rad na modelu privatizacije. Ne bi se smjela ponovo nametnuti nepotrebna užurbanost prilikom stvaranja modela i zakona, jer će se ponoviti nekvalitetna situacija, kakva je bila u tijeku godina 1990. i 1991., kad se stvarao prvi Zakon o pretvorbi. U budućem se radu moraju poštovati standardni znanstveni i stručni pristupi istraživanju problema i stvaranju optimalnog rješenja, pa će se cjelokupan postupak obaviti potpuno i kvalitetno u optimalnom vremenu.

Dosadašnja istraživanja i analize iskazali su hipotezu da u Republici Hrvatskoj nije bilo potrebno provoditi pretvorbu društvenog vlasništva, nego samo privatizaciju, tj. valjalo je emitirati vlasničke dokumente onima koji su stvarno stvorili društveni kapital i koji su upravljali i raspolagali njime do godine 1991.

Ovaj je rad prilog nalaženju optimalnog rješenja za ovaj značajni nacionalni problem, a sadrži tri dijela: (1) kratka ocjena učinaka postojećeg načina pretvorbe i privatizacije; (2) koncepcija modela privatizacije; (3) naznaka mogućih učinaka predložene koncepcije privatizacije.

Kratka ocjena učinaka postojećeg načina pretvorbe i privatizacije

U uvodu naznačena konstatacija o nepovoljnim karakteristikama postojećeg načina pretvorbe i privatizacije može se dokazati odabranim značajnim pokazateljima preuzetim iz radova koji su već prethodno navedeni.

Posljedice

Mnoge su posljedice već istražene i objavljene, a ovdje će ukratko biti navedene ključne ekonomske nepovoljne posljedice koje sadašnji način privatizacije ne može ispraviti, nego će ih, naprotiv, samo i dalje produbljivati i širiti, ako ostane na snazi.

Smanjenje ukupnog hrvatskog kapitala

Glavni je cilj tržišne ekonomije u svijetu trajno povećanje realne vrijednosti kapitala. U Hrvatskoj se događa suprotno, od godine 1993. do 1998. u Hrvatskoj se kapital smanjio za oko 60 milijardi kuna, odnosno za 22,6 %².

² Lasić, V.: "New Approach to Analysis of Transition and Privatization Process", *Ekonomski pregled*, br. 5-6, 1999., str. 635-648.

Nerentabilnost

Drugi je cilj tržišne ekonomije u svijetu poslovati rentabilno, odnosno profitabilno. U Hrvatskoj se i na ovome području događa konstantno svake godine, bez iznimke, obrnuto, jer cjelokupno hrvatsko gospodarstvo posluje nerentabilno, tj. ukupni su gubici veći od ukupnih dobitaka. Nerentabilnost ukupnoga kapitala kreće se po godinama od - 5,2% u godini 1993. do - 2,65% u godini 1998.³

Nelikvidnost

Za nesmetano postizanje pozitivnih poslovnih rezultata veoma je važno da se brzo i bez zadržavanja obavljaju međusobna plaćanja obveza i potraživanja. Ako se plaćanja obavljaju s velikim zakašnjenjima ili se uopće ne izvrše, negativne posljedice snose svi - gospodarstvenici, zaposleni, umirovljenici, pa na kraju i državna administracija. Činjenica je, da se nelikvidnost širi i produbljuje od godine do godine, pa je, npr., u godini 1998. mnogo veća nego u godini 1993., što se vidi iz podataka da je za prosječnu naplatu potraživanja od kupaca u godini 1993. bilo potrebno 47 dana, a u godini 1998. dva puta dulje, tj. 102 dana⁴.

Ekonomičnost

Ekonomičnost je nezadovoljavajuća u svim godinama od 1993. do 1998. Kulminacija je dosad bila u godini 1998., kada su ukupni rashodi bili veći za 3 milijarde kuna od ukupnih prihoda. Drugim riječima, u Hrvatskoj se u cijelom proteklom razdoblju više utrošilo vrijednosti ulaznih resursa, nego što se stvorilo vrijednosti proizvoda i usluga.

Nije ostvaren očekivani priljev novca od prodaje pretvorbenih dionica

U argumentiranju opravdanosti hrvatskog načina pretvorbe i privatizacije navela je tada vladajuća stranka da će se od prodaje pretvorbenih dionica ostvariti značajan priljev novca za državu. Ekonomski institut Zagreb još je u godini 1991. upozorio da su ta očekivanja potpuno nerealna, pa je izračunano, napisano i prezentirano tadašnjim predstavnicima vlasti da hrvatski narod ima na raspolaganju dio uštede za tu svrhu od oko 2,8%⁵ od knjigovodstvene vrijednosti kapitala. Naime,

³ Lasić, V.: "New Approach to Analysis of Transition and Privatization Process", Ekonomski pregled, br. 5-6, 1999, str. 635-648.

⁴ Lasić, V.: "New Approach to Analysis of Transition and Privatization Process", Ekonomski pregled, 5-6, 1999., str. 635-648.

⁵ Baletić, Z., Bendeković, J., Kalogjera, D., Lasić, V., Nikić, G., Nušinić, M., Rohatinski, Ž., Škegro, B., Vojnić, D., Zdunić, S.: "Privatizacija u politici gospodarskog razvoja", Ekonomski institut, Zagreb, 1991., str. 24.

zaposleno stanovništvo nikada nije imalo priliku ostvariti značajne uštede, jer je uvijek primalo veoma niske plaće, uz opravdanje da se mora investirati u poduzeće i u društvenu infrastrukturu zbog dobrobiti u budućnosti. Procjena Ekonomskog instituta Zagreb u potpunosti se ostvarila, naime do svršetka godine 1998., priljev novca od prodaje pretvorbenih dionica iznosi samo oko 1,4% od vrijednosti kapitala. Prema tome, prodaja pretvorbenih dionica, umjesto besplatne podjele stanovništvu, potpuno je zakazala i dokazala je da je način privatizacije prodajom dionica bio potpuno promašen. Na prodaju dionica ne može se računati i dalje, jer ogromna većina hrvatskoga naroda više nema novca, koji bi bio veći od svakodnevnih potreba.

Nije ostvarena najava da će novi vlasnici učinkovitije upravljati poduzećima i bankama

Brojni u javnosti poznati slučajevi u proteklim godinama pokazali su, da je većina "obrnutih" vlasnika banaka i poduzeća propala i da je ostavila nepodmirene obveze prema tisućama zaposlenih, štediša i drugih vjerovnika. Naziv "obrnuti vlasnici" odnosi se na one vlasnike, koji nisu stvarali kapital poduzeća i banaka, nego su ga dobili na razne načine, zapravo besplatno, na upravljanje, tj. postali su vlasnici kapitala koji su drugi stvarali u tijeku pedeset i više godina. U te se vlasnike ubraja i državna administracija. Pravi su vlasnici oni, koji su sami, individualno ili kolektivno, stvorili kapital kojim danas upravljaju.

Postoje brojni ekonomski pokazatelji da su obrnuti vlasnici u pravilu veoma loši gospodari. Hrvatski način pretvorbe učinio je ogromnu štetu, jer je vlasništvo oduzeo od onih koji su stvarali kapital i predao ga ljudima koji, u pravilu, nemaju poslovnu kulturu i nisu sudbinski povezani uz postojanje poduzeća. Većini je bila namjera samo to da nekadašnju društvenu imovinu po hitnom postupku pretvore u novac i da ga otuđe za svoje osobne svrhe. U tome su išli tako daleko, da su mnogo puta demontirali strojeve u tvornicama, pa novac od njihove prodaje prebacivali na osobne račune. Istovremeno, ogromnu štetu izaziva veliko neznanje i nesposobnost većine obrnutih vlasnika i rukovoditelja, koje su oni postavili na rukovodeće položaje u gospodarstvu. Većina kadrova, ljudi koji su znali raditi i rukovoditi otpušteni su ili prebačeni u mirovinu.

Uzroci

Za spomenute probleme postoje tri glavna uzroka: (1) Nepostojanje znanstveno utemeljene koncepcije i strategije razvitka hrvatske ekonomije (gospodarstva, financijskog sustava i dr.). (2) Pogrešna koncepcija i provedba pretvorbe i privatizacije. (3) Pogrešna ekonomska politika.

Navedeni su uzroci međusobno povezani i veoma negativno djeluju na hrvatsku društvenu zajednicu. Zbog teme ovoga rada, bit će obrađene ukratko samo značajke pogrešne koncepcije i provedbe pretvorbe i privatizacije.

Oduzimanje vlasničkih prava od onih koji su stvarali kapital

Na osnovi odredaba Zakona o pretvorbi društvenih poduzeća državna je administracija prisvojila sebi pravo da oduzme vlasništvo od zaposlenih, koji su stvorili društveni kapital, i da ga na razne načine predaje uz naplatu, a najčešće bez naplate, u vlasništvo:

- (1) Najveći dio, oko 76%⁶, u vlasništvo samoj sebi, tj. državnoj administraciji, naravno bez plaćanja dionica.
- (2) Relativno značajan dio podobnim ljudima, tj. obrnutim vlasnicima, pretežno besplatno.
- (3) Malim dijelom inozemnim pravnim i fizičkim osobama uz plaćanje dionica.
- (4) Malim dijelom zaposlenima uz plaćanje dionica.

Na taj je način prekršeno osnovno načelo privatnog vlasništva, a to je, da pravo vlasništva imaju ljudi koji su stvorili ili uložili kapital i koji su njime upravljali, za što još uvijek postoji vjerodostojna dokumentacija u računovodstvima poduzeća.

Na ovome je mjestu osobito važno spomenuti da je Republika Hrvatska jedna od rijetkih država u tranziciji koja od stanovništva traži da plaća dionice za kapital koji je samo stvorilo. Ostale su države na nekoliko načina besplatno podijelile vlasničke dokumente za dotada stvoreni kapital.

Dodjela prava upravljanja nedovoljno sposobnim ljudima

Budući da je u pravilu zaposlenima oduzeto pravo vlasništva, a time i pravo upravljanja, državna administracija i politička moć dodijelile su pravo upravljanja ljudima koji u pravilu nisu imali znanja, iskustva i sposobnosti za upravljanje i rukovođenje organizacijama što su ih odjednom dobili u vlasništvo. Na tu se negativnost nadovezivalo i otpuštanje i umirovljenje zaposlenih koji su znali rukovoditi i obavljati izvršne poslove, što je dovelo do propasti mnogih poduzeća. Poslije toga slijedi logičan postupak, iako je tragičan, da obrnuti vlasnici masovno vraćaju uništena poduzeća natrag državnoj administraciji da ona njima upravlja. Tamo gdje su izravni vlasnici državna administracija ili paradržavni fondovi dogodilo se isto, tj. pravo da se upravlja i rukovodi predano je podobnima, koji u pravilu nemaju dovoljno znanja, iskustva i sposobnosti da upravljaju poslovanjem. Naravno, agregatni je rezultat svih tih nepravilnosti opća neučinkovitost hrvatske ekonomije.

---

⁶ Lasić, V.: "New Approach to Analysis of Transition and Privatization Process", *Ekonomski pregled*, br. 5-6, 1999., str. 635-648.

Prijedlog koncepta novog modela privatizacije

Model za pravilnu privatizaciju mora zadovoljiti četiri osnovna uvjeta:

- (1) Priznati vlasnička prava onima koji su stvarali kapital, i to dionicama ili drugim vlasničkim vrijednosnicama.
- (2) Osigurati trajnu motivaciju zaposlenih za uspješno i racionalno upravljanje hrvatskim ekonomskim subjektima (poduzećima, bankama i drugim financijskim organizacijama).
- (3) Priznati vlasnička prava domaćim i inozemnim fizičkim i pravnim osobama koje su svojim novčanim sredstvima uplatile dionice ili su otplatile bankarske kredite što su ih dobile za kupnju dionica.
- (4) Osigurati stvaralački vlasnički odnos koji će osigurati trajno povećanje učinkovitosti hrvatskog ekonomskog sustava i trajno povećanje nacionalnog bogatstva.

U računovodstvenoj bi dokumentaciji hrvatskih poduzeća i financijskih institucija morali postojati podaci o prirodnim vlasnicima kapitala, koji su u pravilu ovi:

- (1) Vlasnici kapitala uloženog u poduzeća i financijske institucije prije godine 1945.
- (2) Zaposleni koji su stvarali kapital u poduzećima i financijskim institucijama tijekom razdoblja od godine 1945. do danas.
- (3) Fizičke i pravne osobe koje su ulagale svoja sredstva u javna poduzeća obveznim udruživanjem sredstava ili na neki drugi način (elektroprivreda, telekomunikacije, željeznica, ceste i dr.).
- (4) Inozemni ulagači u domaća poduzeća i financijske institucije.

Koncept privatizacije

Sukladno s navedenim načelima i s definicijom stvarnih vlasnika kapitala, potrebno je proučiti i definirati koncept privatizacije slijedom rješavanja stvarnih problema.

Priznavanje vlasničkih prava fizičkim i pravnim osobama koje su uplatile dionice

Činjenica je da su neke fizičke i pravne osobe djelomično ili potpuno uplatile dionice sadašnjih poduzeća i financijskih institucija. To su neki zaposleni, uključivši i rukovoditelje, pojedini većinski vlasnici, inozemni ulagači i slično. Hrvatska država mora štiti vlasnička prava pravnim vlasnicima, pa se stoga vlasnička prava toj

grupaciji ne smiju dirati do granice gotovinskih izravnih uplata i otplata kredita za kupnju dionica. Za sve te uplate i otplate postoji uredna dokumentacija. Vrijednost svih "upisanih" dionica veća od stvarnih uplata i otplata kredita morala bi se vratiti u skup dionica koje bi se podijelile besplatno zaposlenima, uključujući i rukovoditelje (menadžere). Te neplaćene dionice zapravo su bespravno u rukama obrnutih vlasnika, pa je logično da se vrate u prvobitno stanje.

Analogno tome, ne bi se smjele dirati ni dionice koje su dodijeljene građanima tzv. kuponskom privatizacijom, jer je to također jedan od načina priznavanja prava neizravnog sudjelovanja u stvaranju kapitala.

Besplatna podjela dionica zaposlenima

Budući da je dokazano kako je učinkovitost hrvatskog ekonomskog sustava nezadovoljavajuća s tendencijom daljeg pogoršanja, jedini je resurs koji to može uspješno rješavati hrvatski ljudski potencijal. Stoga je opravdano da se osiguraju vlasnička i upravljačka prava zaposlenima (rukovoditeljima i izvršiteljima), jer će biti maksimalno motivirani za racionalno i umješno poslovanje, a to zato što će njihova sudbina ovisiti samo o njihovom djelovanju. A kada zaposleni u gospodarstvu poboljšaju poslovne rezultate, podići će se životni standard i ostalim stanovnicima Hrvatske, jer će se, npr., povećati uplate za mirovinski fond, za zdravstveni fond, u budžet za obrazovni sustav i dr.

Prema tome, sve još nenaplaćene i vraćene dionice moraju biti besplatno podijeljene svim zaposlenima u određenom poduzeću, bez obzira na to što neki već imaju dionice koje su uplatili. Naime, oni koji su se odrekli dijela svoje uštede ili dividende, plaćajući dionice, već su dokazali da im je stalo do sudbine poduzeća i zbog toga ih valja i nagraditi dodjelom besplatnih dionica.

U provedbi ovog koncepta potrebno je odbiti vrijednost uplaćenih i kuponskih dionica od knjigovodstvene vrijednosti osnovnog kapitala poduzeća, pa zatim razliku podijeliti razmjerno na sve zaposlene.

Dalja bi se kupoprodaja dionica smjela dopustiti samo preko burze. Potrebno je onemogućiti neposrednu prodaju ili dodjelu dionica, jer je to dosad izazvalo veoma nepovoljne posljedice.

Kombinirani pristup kod javnih poduzeća, osim INE

Na početku ovog poglavlja potrebno je reći da kod INE u pravilu, nije bilo pojave obveznih ulaganja sredstava fizičkih i pravnih osoba kao kod ostale infrastrukture, pa bi dionice INE valjalo besplatno podijeliti zaposlenima prema načinu navedenom u prethodnom poglavlju ovoga rada.

Kod ostalih javnih infrastrukturnih poduzeća potrebno je utvrditi koji je udio domaćih fizičkih i pravnih osoba u osnovnom kapitalu svakog pojedinog poduzeća nastao obveznim ulaganjima. Drugi dio vrijednosti kapitala ostvaren je djelovanjem

zaposlenih, i to izdvajanjem za fondove iz dohotka ili neto dobiti u tijeku pedesetak godina. Prema tome bi knjigovodstvenu vrijednost osnovnog kapitala, izraženu u vrijednosti i broju dionica, besplatno valjalo podijeliti zaposlenima i navedenim ulagačima. Sukladno s tim skupštinu infrastrukturnih poduzeća činili bi dioničari-zaposleni i dioničari-ulagači.

Kombinirani pristup kod financijskih institucija

U financijske se institucije mogu ubrojiti banke, štedionice, osiguravajući zavodi, investicijski fondovi i sl.

Što se tiče investicijskih fondova, prava vlasnička struktura u pravilu postoji, pa je ne bi valjalo dirati.

Kod banaka, štedionica i osiguravajućih zavoda bilo bi potrebno učiniti ovo:

- (1) Eliminirati udio države u temeljnom kapitalu;
- (2) Nakon koraka iz prethodne točke, utvrditi koliko udjela imaju fizičke i pravne osobe kao osnivači tih financijskih institucija.
- (3) Nakon drugog koraka, utvrditi razliku do ukupne knjigovodstvene vrijednosti osnovnog kapitala, što bi pripalo besplatno i zaposlenima, jer su i oni u proteklim godinama pridonijeli stvaranju kapitala financijskih institucija.

Mogući učinci predloženog koncepta privatizacije

Općenito se može ustvrditi da će zaposleni znati mnogo bolje upravljati, rukovoditi i obavljati izvršne poslove od obrnutih vlasnika i njihovih poslovođitelja, što će postepeno podići učinkovitost hrvatske ekonomije na višu razinu i približiti hrvatske ekonomske pokazatelje razini koju zahtijevaju europske i svjetske ekonomske zajednice. Vrijedno je navesti očekivane glavne učinke:

- (1) Primjenom predložene koncepcije privatizacije bitno bi se promijenio odnos prema upravljanju i poslovanju. Zaposleni bi dobili većinsko pravo upravljanja, ali bi potpuno i jedino oni odgovarali za sudbinu poduzeća. Prestali bi zahtjevi zaposlenih prema državnoj vlasti za osiguranje novca za plaće, za rješavanje problema u poslovanju i sl. Zaposlenima se moraju dati sva prava, ali i odgovornosti.
- (2) Neminovno je da će se automatski spriječiti dalje izvlačenje supstance iz poduzeća, jer zaposleni dobro znaju da bez strojeva i obrtnih sredstava ne mogu poslovati. Neće ulagati novac poduzeća u neproizvodne objekte i opremu (u dvorce, lovišta, helikoptere i sl.), jer zaposleni znaju da korištenje osnovnih sredstava za osobne svrhe uzrokuje nepokrivene troškove i gubitke.

- (3) Zaposleni će se mnogo više boriti za prodajno tržište, za smanjenje troškova, za ulaganja u razvitak i sl., što je također danas u hrvatskom gospodarstvu daleko ispod razine koja je potrebna za praćenje veoma brzog tehnološkog razvitka u svijetu. Zaposleni znaju da hrvatsko gospodarstvo može ponovno steći izgublenu konkurentsku sposobnost samo uz praćenje tehnološkog razvitka i uz smanjenje rashoda.

Ne bi se morali mijenjati zakoni koji reguliraju gospodarsko i financijsko poslovanje

Sve navedene promjene u odnosu na sadašnji način privatizacije ne bi, u pravilu, morale utjecati na odredbe Zakona o trgovačkim društvima, Zakona o bankama i financijskim institucijama i sl., jer se promjene odnose samo na promjenu nositelja vlasničkih prava, a ne i na sustav upravljanja dioničkim i drugim društvima. Isto se tako ne bi morali mijenjati propisi o vjerovničko-dužničkim odnosima, o poslovanju na financijskom tržištu i ostalom.

Buduća vlasnička struktura pravnih osoba

Ako se dovrši privatizacija prema predloženoj koncepciji, u Republici bi Hrvatskoj bila formirana vlasnička struktura u skupinama kako slijedi:

- (1) Pravne osobe (obrti, poduzeća, banke, osiguravajući zavodi, investicijski fondovi i dr.) nastale ulaganjem izvornog domaćeg i inozemnog privatnog kapitala, tj. pravne osobe koje nisu imale društveni kapital.
- (2) Pravne osobe (poduzeća, banke, osiguravajući zavodi, mirovinski fondovi, zdravstveni fondovi i dr.) nastale privatizacijom bivšeg društvenog kapitala.
- (3) Pravne osobe od općeg društvenog interesa koje bi ostale u državnom vlasništvu ili u mješovitom vlasništvu (npr. komunalna poduzeća).

Imajući u vidu ekonomsku i sociološku logiku ponašanja vlasnika i s obzirom na iskustva u razvijenim zapadnim državama, takva bi struktura vlasništva morala garantirati mnogo veću uspješnost funkcioniranja cjelokupnog ekonomskog sustava, a dalje i cjelokupnog društvenog sustava Hrvatske. Sukladno s općim poboljšanjem uspješnosti ekonomskog sustava logično je očekivati i postepeno povećanje životnog standarda hrvatskoga stanovništva, a to i jest krajnji cilj aktivnosti svih nacionalnih resursa.

LITERATURA:

1. Prilozi na Međunarodnoj konferenciji o privatizaciji u Istočnoj Europi Ljubljana, Slovenija, studeni 1990.
2. *Baletić, Z., Bendeković, J., Kalogjera, D., Lasić, V., Nikić, G., Nušinić, M., Rohatinski, Ž., Škegro, B., Vojnić, D., Zdunić, S.*: "Privatizacija u politici gospodarskog razvoja", izdanje Ekonomski institut Zagreb, 1991.
3. *Anušić, Z., Bendeković, J., Crnković, S., Ćurković, V., Dubravčić, D., Froehlich, Z., Ivković, M., Jašić, Z., Jurković, L., Jurković, P., Jurlina, D., Kalogjera, D., Kordej, Ž., Lang, R., Lasić, V., Martić, R., Marušić, S., Mates, N., Mervar, A., Miljenović, Ž., Nikić, G., Nušinić, M., Padjen, Ž., Padjen, J., Puljić, A., Radošević, S., Rohatinski, Ž., Rusan, I., Starc, N., Škegro, B., Šonje, V., Vojnić, D., Wertheimer, A.*: "Konceptija i strategija gospodarskog razvoja Republike Hrvatske", časopis "Privredna kretanja i ekonomska politika" br.10, 1992., izdanje Narodne banke Hrvatske i Ekonomskog instituta-Zagreb, 1992.
4. *Lasić, V.*: "Nedovoljno podesni uvjeti za provedbu privatizacije poduzeća", *Ekonomski pregled*, br. 7-8, 1995.
5. Zbornik First International Conference on "Enterprise in Transition", The Faculty of Economics, Split, 1995.
6. *Lasić, V.*: "Procjena poduzeća u strateškom upravljanju poduzećem", "Ekonomski pregled", br.11-12, 1996.
7. *Anušić, Z., Bendeković, J., Lasić, V., Rohatinski, Ž., Šonje, V., Vojnić, D.*: "Process of Privatization in Croatia", Open Society Institute - Croatia, Central Europe University, Zagreb, 1996.
8. *Lasić, V.*: "The Expected and Actual Role of Private Capital in the Enterprises in Transition", *Ekonomski pregled*, br. 7-8, 1997.
9. *Lasić, V.*: "Goals and Reality of Foreign Investments", *Ekonomski pregled*, br.10, 1997.
10. Zbornik Second International Conference on "Enterprise in Transition" – Proceedings, The Faculty of Economics, Split, 1997.
11. *Anušić, Z., Bendeković, J., Lasić, V., Rohatinski, Ž., Šonje, V., Vojnić, D.*: "Process of Privatization in Croatia" (Second part of the project), Open Society Institute - Croatia, Central Europe University, Zagreb, 1997.
12. *Lasić, V.*: "New Approach to Analysis of Transition and Privatization Process", *Ekonomski pregled*, br. 5-6, 1999.
13. Zbornik Third International Conference "Enterprise in Transition", The Faculty of Economics, Split, 1999.
14. *Lasić, V.*: "Novi pristup analizi privatizacije", Zbornik Ekonomskog instituta u povodu 60. godišnjice postojanja "Hrvatsko gospodarstvo u tranziciji", Zagreb, 1999.
15. *Lasić, V.*: "Progresivna ekonomska politika za zemlje u tranziciji", časopis *Ekonomski pregled*, br. 11, 1999.

CONCEPT OF PRIVATIZATION MODEL

Summary

Recent research of economic data from 1993 to 1998 has proved that existing way of transition and privatization in Republic of Croatia has not fulfilled declared economic and social goals. The unfavorable impacts of wrong transition and privatization process generate permanently economic and social losses. Therefore should be made a study for building up a new proper privatization model to stop unfavorable impacts and set up system to improve economic efficiency and social status of all inhabitants in Croatia.

New privatization model has to establish the following structure of shareholders based on history of generating existing equity in Croatia:

- 1) Owners that had invested own capital before 1945. They would receive shares free of charge;
- 2) Employees that create equity from net profit of enterprises from 1945 up to 1999. They would receive shares free of charge;
- 3) Domestic and foreign original owners that have established existing enterprises by own capital from 1945 to 1999;
- 4) Domestic and foreign legal or physical subjects that have paid in cash liabilities for transition shares or paid off installments for managers' loans. They would receive shares up to the value of cash payments.

Through explained characteristics of privatization model could be expected the following favorable effects:

- 1) Concede the owners' rights to the original investors;
- 2) Substantial increase of employees' motivation to work efficiently and to increase the real equity value;
- 3) Protect foreign and domestic already done investments in Croatian enterprises, banks etc.